

Global Knowledge prosjekt

Hvordan kan dans og musikk brukes av sosialarbeidere i formidlings- og forebyggingsarbeid i en zambisk kontekst?

Av
Åse Beate Nes
kandidatnummer 210

How can dance and music be useful in social work in Zambia?

Global Knowledge

GK300

Mai 2016

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Skriv inn tittel) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

Kandidatnummer: 210 Navn: Åse Beate Nes

JA

NEI

Sammendrag:

I denne oppgaven tar jeg for meg hvordan dans og musikk kan være til nytte i sosialt arbeid i en zambisk kontekst. Derfor har jeg studert musikkens og dansens rolle i det zambiske samfunnet. Jeg tar for meg sosialt arbeid som felt, og viser til ulike sammenhenger der dans og musikk kan være til nytte. Videre knytter jeg dette opp mot Paulo Freire sin teori om bevisstgjøring og myndiggjøring av mennesker i undertrykte situasjoner. I oppgaven fokuserer jeg også på hvordan det musiske er en del av vår naturlige livsføring, med utgangspunkt i Jon-Roar Bjørkvold sine teorier (2011). Jeg har snakket med ulike personer som har gitt meg mer kunnskap om dans og musikk som en del av sosialt arbeid. Både med flere sosialarbeidere, og med en informant med spisskompetanse knyttet til musikk- og dansetradisjoner i Zambia.

«Hvordan kan dans og musikk brukes av sosialarbeidere i formidlings- og forebyggingsarbeid i en zambisk kontekst?»

Summary:

In this research-project, I have tried to figure out if dance and music can be useful in social work in a Zambian context. Therefore, I have studied dance and music in the Zambian community, and illuminated the different tasks of a social worker. I have also connected this to Paulo Freire`s theory about awareness and empowering of people who are oppressed, and Bjørkvold`s theories about music as a natural part of humanity. I have talked with different social workers who have increased my understanding of combining social work with dance and music.

«How can dance and music be useful in social work in Zambia? »

Innholdsliste:

1.0 Innledning.....	2
2.0 Design og metode.....	3
2.1 Beskrivelse og begrunnelse for valg av metode	3
2.2 Fordeler og ulemper med kvalitativt forskningsintervju	3
2.3 Utvalgsstrategi.....	4
2.4 Intervjuguide og praktisk gjennomføring	4
2.5 Undersøkelsens setting og faktorer som påvirket intervjuet	4
2.6 Behandling av data	5
2.7 Diskusjon av datas troverdighet og pålitelighet	6
2.8 Feltarbeid, undersøkelse og observasjon	7
3.0 Teoretisk rammeverk.....	7
3.1 Zambisk kultur	8
3.2 Dans og musikk i Zambia.....	9
3.3 Sosialt arbeid	10
3.4 Forebyggende sosialt arbeid.....	11
3.5 Paulo Freire, og «De undertryktes pedagogikk».	11
3.6 Det musiske menneske	12
3.7 Helhetlig læringssyn.....	13
3.8 Musikkens evne til å medvirke i og skape læringssituasjoner.....	13
4.0 Presentasjon av informanter	14
5.0 Empiri.....	15
5.1 Musikkens evne til å trekke til seg mennesker	15
5.2 «Educate while entertain»	15
5.3 Zambiske musikk- og kommunikasjonstradisjoner	16
5.4 Å kommunisere ved hjelp av dans og musikk.....	17
5.5 Myndiggjøring.....	17
6.0 Drøfting	18
6.1 Dans og musikk i sosialt arbeid.....	18
6.2 Dialog og myndiggjøring	18
6.3 Den zambiske kulturen og helhetstenking.....	19
7.0 Avslutning	21
8.0 Referanseliste:	22

1.0 Innledning

Musikk og dans har en naturlig plass i den zambiske kulturen knyttet til seremonier og markeringer, til religion og til hverdagslivet (Taylor, 2006, s.123-127). I denne oppgaven har jeg forsøkt å undersøke hvordan dans og musikk kan utnyttes i sosialt arbeid i en zambisk kontekst. Jeg har kommet fram til denne problemstillingen:

Hvordan kan dans og musikk brukes av sosialarbeidere i formidlings- og forebyggingsarbeid i en zambisk kontekst?

Jeg har brukt tid på å undersøke dansen og musikkens rolle i samfunnet, for å forstå hvorfor det kan være relevant å bruke i sosialt arbeid. Sosialt arbeid er et felt som dreier seg om å skape positive endringer for mennesket i dets omgivelser (Levin, 2012, s. 101-102). For å oppnå dette er det viktig å ha kunnskap om menneskene man jobber med, og starte der klienten er. Jeg har undersøkt hvorfor uttrykksformene dans og musikk kan være nyttig i en zambisk kontekst, -som middel for å nå ut til og for å kommunisere med mennesker i et samfunn preget av dans og musikk, og fokus på fellesskap. I denne sammenhengen har jeg snakket med ulike personer om deres oppfatning av, og erfaringer med å bruke dans og musikk i sosialt arbeid, i tillegg til mye research og feltsamtaler.

Som fremtidig sosialarbeider er det viktig å ha kunnskap om alternative måter å samhandle og kommunisere på, og at mennesker er ulike og derfor bør møtes ulikt. Et bredere syn på ulike måter å utveksle kunnskap og kommunisere på kan hjelpe meg som sosialarbeider i et stadig mer flerkulturelt Norge.

Drama og rollespill er et tema som kunne fått plass i denne oppgaven. Da dette er nært beslektet til, og ofte blir brukt i kombinasjon med musikk og dans. Og er vanlig å bruke i informasjons og formidlingsarbeid av sosialarbeidere i Zambia. Dette hadde jeg ikke tatt høyde for da jeg startet med prosjektet, men er noe jeg har lært underveis.

2.0 Design og metode

Her vil jeg fortelle litt om mine ulike valg og beslutninger knyttet til framgang i forskningen og arbeidet jeg har utført i prosjektet mitt.

2.1 Beskrivelse og begrunnelse for valg av metode

Jeg har benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode. Dette på grunn av at jeg ønsket å studere meningssammenhenger. Jeg ønsket å forstå *hvorfor* det kan være nyttig å bruke dans og musikk i sosialt arbeid, og *hvorfor* informantene har valgt å gjøre det. Da trengte jeg helhetlige fortellinger fra virkeligheten, og de ulike informantenes meninger knyttet til historiene de fortalte. Dette også for å finne ut mye om et spesifikt tema. «Kvalitative intervju gjør det mulig å få fram kompleksitet og nyanser» hevder Johannessen et al. (Johannessen, Tufte og Christoffersen, 2010, s. 137). Dans og musikk i Zambia er et sammensatt og uoversiktlig felt, sett i fra mitt norske ståsted, og det ble derfor viktig med data som kunne gi meg en større forståelse.

Jeg har benyttet meg av metodene intervju og observasjon, og av flere feltsamtaler. Dette har bidratt til å øke påliteligheten og troverdigheten i studiet. Når flere metoder kombineres kalles dette metodetriangulering (Johannessen, et al., 2010, s. 230). Det har også vært til hjelp å studere viktigheten av dans og musikk i samfunnet gjennom egne observasjoner, og studie av hvordan det kommer fram på museer, i skriftlige dokumenter, samt prate med ulike mennesker om deres oppfattelse. For eksempel lærere, elever, taxisjåfører eller andre jeg har kommet i prat med.

2.2 Fordeler og ulemper med kvalitativt forskningsintervju

Kvalitative forskningsintervju gjør det mulig å få vite «mye om lite». (Johannessen, et al., 2010, s.136-137). Intervjuene gir rom for gode samtaler der informantene får tid til å redegjøre for egne oppfatninger, i tillegg til å forklare hvorfor de tenker slik som de gjør. Gjennom personlige samtaler er det mulig å fange opp misforståelser, og det er lettere å forstå når den andre misforstår et spørsmål.

I kvalitativt intervju er det et mål å få intervjueren til å snakke, men ikke påvirke hva han snakker om. (Johannessen, et al., 2010, s.143). I virkeligheten kan en etterstrebe dette, men en må passe seg for å ikke tro at egen påvirkning er ikke-eksisterende. Det som er viktig når en velger denne metoden er å ikke undervurdere egen påvirkning av hvilken retning samtalen tar, i tillegg til egen påvirkning på hva respondentene svarer. Det er fare å stille for ledende spørsmål, og å ha fokus på det en vil høre. En må derfor ta egen forforståelse i betraktning når

en tolker og analyserer data. Intervju innebærer også rom for tolkning, og derfor også rom for feiltolkning. Andre faktorer som påvirker er selvsagt rammen for intervjuet og intervjuguiden.

2.3 Utvalgsstrategi

Jeg har benyttet meg av ulike strategier for å få tak i og rekruttere informanter. Jeg har blant annet brukt snøballmetoden, det vil si å benytte meg av mine egne, og av kontakters kontakter. (Johannessen, et al., 2010, s.143). Jeg har også intervjuet mennesker jeg selv har kommet i kontakt, det er da snakk om rekruttering gjennom direkte kontakt. Med andre ord har utvalget også vært preget av en viss grad av tilfeldighet, knyttet til hvilke mennesker jeg har blitt kjent med. Grunnen til at valget av informanter falt på Mr. Zulu, Mr.Piri., Mr. Simeja og Mr. Hampanida handlet om at de hadde en bestemt type kunnskap, og at det derfor var hensiktsmessig å intervju dem. Det var med andre ord også snakk om kriteriebasert utvelgelse. (Johannessen, et al., 2010, s.109).

2.4 Intervjuguide og praktisk gjennomføring

Jeg har laget ulike intervjuguider til de ulike informantene, da jeg har hatt ulike spørsmål tilpasset hvilken type kunnskap de ulike informantene kunne gi meg. I alle mine intervjuguider har jeg lagt opp ulike spørsmål som følger hverandre i en naturlig rekkefølge. Men jeg har også lagt opp til at informanten kan få prate løst om temaet slik han selv synes det er naturlig å legge det opp, og deretter stille eventuelt ubesvarte spørsmål. Det er en viss struktur, men rom for å bygge videre på naturlige «sidesprang» som den enkelte synes hører med. Det er informantene som er eksperter på emnet, og vet hva som er relevant å trekke inn. Jeg har med andre ord lagt opp til å bruke semistrukturerte intervjuguider. Et semistrukturert intervju kan defineres som *«En overordnet intervuguide som utgangspunkt for intervjuet, mens spørsmål, temaer og rekkefølge kan varieres. Forskeren kan bevege seg frem og tilbake i intervjuguiden»* (Johannessen, et al., 2010, s. 137).

2.5 Undersøkelsens setting og faktorer som påvirket intervjuet

Da jeg intervjuet den første av mine informanter, Mr. Piri, besøkte jeg han på hans kontor, hvor han har jobbet i mange år. Her var han er trygg, og hadde god kontroll. I en slik setting kan jeg se for meg at en utfordring kunne ha vært at han hadde tankene mange andre steder samtidig, og kanskje ikke var like fokusert. Jeg erfarte likevel at han pratet med god flyt, og at han var engasjert i det han snakket om. Det virket som om han trivdes med å prate om tema. At jeg var interessert, skrøt av den zambiske kulturen, og var anerkjennende når han pratet tror jeg påvirket til at han ville fortelle mer. Han så ut til å vedkjenne og anerkjenne min

nysgjerrighet rundt emnet, og jeg oppfattet at vi hadde en felles forståelse av hva som var formålet med samtalen. Jeg hadde ikke møtt Mr. Piri på forhånd, men en av mine koordinatorene for studiet her i Zambia hadde hjulpet meg til å få kontakt med ham. Det virket som om de hadde en god kontakt, noe som kan ha påvirket hans innstilling til intervjuet. Hun var også til stede under intervjuet. Jeg må derfor ta i betraktning om dette kan ha påvirket intervjuet og resultatene. Da informanten selv inviterte koordinatoren, oppfattet jeg det som om han syntes dette var lite problematisk. Jeg opplevde det som om jeg og Mr. Piri fikk en god umiddelbar kontakt, vi var begge engasjert i det samme, og pratet lett om temaet.

Mr. Zulu, en annen informant, hadde lite interesse for dans og musikk personlig, og utgjorde en motpol, sammenlignet med mr. Piri. Men mr. Zulu hadde erfaring med å bruke dans og musikk i sosialt arbeid, og kunne dele av personlige oppfatninger og erfaringer. Han gjorde meg en tjeneste og lot meg intervjuet han, på grunn av vårt bekjentskap. Svarene hans var likevel ærlige, og med utgangspunkt i min forforståelse var de på ingen måte slik jeg forventet, eller i samsvar med det jeg ønsket å finne ut. Dette hjalp meg til å være mer kritisk. Også dette intervjuet ble gjennomført på hans kontor, og fordelene og ulempene knyttet til dette er de samme som med den første informanten. Også Mr. Zulu virket fokusert når vi pratet, men noe mindre engasjert.

De to siste intervjuene ble gjennomført over «skype». Jeg intervjuet i disse intervjuene to zambiske sosialarbeidere som er på utveksling i Norge. Jeg kjente de godt fra før, og har en god relasjon til de begge. Her frykter jeg at min relasjon til dem førte til at de forsøkte å svare det de trodde jeg ønsket å høre.

2.6 Behandling av data

Under to av mine fire intervju tok jeg lydopptak med telefonen min, i tillegg til å ta notater. Notatene gjorde at jeg fikk en oversikt over hvilken informasjon jeg eventuelt savnet underveis i intervjuene. Og det gjorde det lettere å transkribere lydopptakene i ettertid. Det fungerte også som en sikkerhet i tilfelle lydopptakene var av for dårlig kvalitet, eller av andre grunner skulle bli ødelagte. I ettertid gikk jeg gjennom lydopptakene og skrev ned alt som kom fram i intervjuene, med mindre noe var veldig lite relevant. I ettertid fant jeg ut at det også hadde vært mulig å bruke eget program for å transkribere lydopptak.

De to andre intervjuene gjennomførte jeg over «skype», da det ikke var mulig å møtes ansikt til ansikt. Her vurderte jeg det som tilstrekkelig å ta notater på pc-en mens vi pratet. Det er relativt effektivt å notere på pc, og pc-en ble ikke et forstyrrelsesmoment under intervjuet, da

vi uansett måtte bruke den for å kunne «skype». Rett etter intervjuene gikk jeg gjennom og ryddet opp i datamaterialet, og tilføyde eventuelle innspill jeg ikke hadde rukket å skrive ned under selve intervjuet. I ettertid fikk jeg også informantene til å gå gjennom og se over den transkriberte dataen. De supplerte også med noen ekstra kommentarer.

Når jeg hadde behandlet all data, brukte jeg fargekoding for å sortere informasjonen som kom fram gjennom intervjuene.

2.7 Diskusjon av datas troverdighet og pålitelighet

Gjennom ulike strategier har jeg forsøkt å styrke datas troverdighet og pålitelighet. Dette handler om å øke sannsynligheten for at forskningen viser til troverdige resultater, og at forskningen belyser det fenomenet som skal undersøkes. (Johannessen, et al., 2010, s. 230). Datamaterialet fra intervjuene som ble gjennomført over «skype», fikk jeg informantene til å se over, og å bekrefte at de var enige i det som var skrevet. Dette var for å unngå misforståelser, men det ga meg også en viss sikkerhet om at informantene følte at de kunne stå for det som var sagt, da de måtte bekrefte at det som var skrevet stemte.

I arbeid med en av de fire informantene fikk jeg også mulighet til å delta på og observere noe av arbeidet som intervjuet sirklet rundt. Dette gjorde at jeg hadde en større forståelse for det informanten pratet om, og kan ha resultert i færre misforståelser i. Dette kan også være en fordel, da ikke alltid folk nødvendigvis klarer å fortelle det de mener. (Johannessen, et al., 2010, s. 117). Men en må også stole på at det mennesker sier er deres reelle oppfatning av, og fortellinger fra virkeligheten. De må derfor tas på alvor.

Data fra det siste av de fire intervjuene mine, handlet i hovedsak om tradisjoner knyttet til den Zambiske kulturen. Informanten lånte meg en del bøker som støttet opp om informasjonen han ga meg i intervjuet. Han var svært hjelpsom, og jeg hadde flere samtaler med han om tema. Slik kunne jeg være mer trygg på at jeg hadde forstått han rett.

Motstridende informasjon gikk igjen i noen av intervjuene. Når jeg sorterte og tolket data måtte jeg derfor være kritisk til om noe av informasjonen eventuelt var mindre gyldig. Jeg har derfor lagt lite vekt på data som virket farget av mine kanskje for ledende spørsmål. Jeg har også tatt i betraktning om min relasjon til informantene har vært med på å prege hva de har svart.

2.8 Feltarbeid, undersøkelse og observasjon

Observasjon som metode handler om å registrere inntrykk, og å sette dem i system.

«*Observasjon innebærer at forskeren er til stede i situasjoner som er relevante for studien, og registrerer sine iakttagelser på bakgrunn av sanseinntrykk, først og fremst ved å erfare, se og lytte.*» (Johannessen s. 119). Det gir tilgang på kunnskap som kan være vanskelig å få fram gjennom samtale, og kan bidra til å kaste lys over problemområdet på en ny måte. Det kan brukes når en vil ha direkte tilgang på det som undersøkes og for å forstå hvordan sosiale fenomen foregår. (Johannessen, 2011, 117-119).

Jeg har observert gjennomføringen av forestillinger laget for å spre budskap om menneskehandel gjennom dans, musikk og drama. Min observasjon fant sted i en naturlig setting, da dette var en hendelse som skulle finne sted, uavhengig av min tilstedeværelse. Dette ga meg et innblikk i hvordan dans og musikk kan brukes i sosialt arbeid, og vekket nysgjerrighet til å finne ut mer. Jeg fikk mulighet til å observere stykket flere ganger, men på grunn av krav om dokumentering av observasjoner kan jeg ikke bruke denne opplevelsen som en ren observasjonsstudie. «*Forskerens hukommelse er en viktig base for lagring av data, men kun å ha dataene i hodet er ikke tilstrekkelig for å analysere og tolke det som observeres*» (Johannessen, et al., 2010, s.120). På dette stadiet var jeg ikke klar over at det jeg observert var relevant for mitt studie, og mine feltnotater var ufullstendige. På tross av dårlig dokumentasjon ga opplevelsen meg kunnskap som har vært viktig for mitt studie. Jeg fikk en forståelse for hvordan dans og musikk samler og fanger mennesker i alle aldre, og fikk se konkret hvordan det kan brukes i sosialt arbeid. Derfor anser jeg det som viktig å nevne funn fra denne «felt-observasjonen» i oppgaven.

3.0 Teoretisk rammeverk

For å forstå hvordan dans og musikk kan være viktig i sosialt arbeid, er det viktig å redegjøre for hva sosialt arbeid er. Jeg har derfor tatt utgangspunkt i boka «Hva er sosialt arbeid» av Irene Levin. Den brasilianske teoretikeren Paulo Freire har formulert tanker og teorier om undertrykkelse, som har påvirket både sosialt arbeid, og dagens syn på læring. Hans teorier har derfor vært viktig for min oppgave. Det finnes lite forskning knyttet til musikk i sosialt arbeid, når man ser bort i fra musikkterapi. Å få tak i litteratur på området har derfor vært noe utfordrende. Jeg har derfor fokusert på litteratur som forteller hvordan musikk kan være med å skape gode lærings situasjoner.

Jon-Roar Bjørkvold har skrevet boken «Det musiske menneske», som tar for seg musiske elementer som grunnleggende for menneskers livsføring og møte med verden. Han er norsk, men har hentet mye inspirasjon i fra det afrikanske kontinent, og har tanker om hvordan musikk i hverdagen er kontekstavhengig. Det er lite som står skrevet om musikkens rolle i det zambiske samfunnet, og noe av litteraturen jeg har brukt på denne delen av oppgaven er knyttet til gamle kilder. Dette har jeg vurdert som tilstrekkelig- da det fortsatt er relevant.

3.1 Zambisk kultur

For å kunne forklare mer om det zambiske samfunnet, og hvilke kjennetegn som er typiske, må jeg definere hva jeg legger i ordet samfunn. Et samfunn kan defineres som «En gruppe mennesker som lever sitt liv i et sosialt, økonomisk og kulturelt felleskap innenfor et avgrenset landområde, der de styrer seg selv, formerer seg og gjennom arbeidsdeling sørger for den produksjonen som er nødvendig for å overleve» hevder Schiefloe (2011, s. 18). Alle samfunn har i større eller mindre grad en helt unik kultur. Kultur kan defineres på mange ulike måter, men definisjonene kan deles inn i to kategorier. Den ene tar for seg vide definisjoner og handler om et samfunns sentrale trekk ved livsform, væremåte, språk og tradisjoner (Schiefloe, 2011, s.127). Den andre type definisjoner tar mer spesifikt for seg kunstnerisk eller ekspressiv aktivitet. I denne oppgaven vil begge disse definisjonene på kultur være sentrale, da jeg både tar for meg menneskelig aktivitet i et samfunn, og hvilken rolle ekspressiv aktivitet har i dette samfunnet.

Virkelighetsoppfatningen til en gruppe mennesker preges av deres tillærte kunnskap om sannheter, om deres tro og verdier, og om oppfattelse av muligheter. Forestillinger om virkeligheten er kulturelt betinget, og bestemmer hva som anses som godt og ondt, stygt og vakkert varierer fra samfunn til samfunn (Schiefloe, 2011, s. 139). I Zambia er det viktig å være sosial og gjestfri. Fellesskapstenkningen om at «jeg eksisterer fordi vi eksisterer» ligger som en grunnverdi i alle valg som tas (Shutte, 2001). Familie er viktig for zambiere, og på tross av at de har et utvidet syn på familiebegrepet, tar alle vare på hverandre. «It takes a village to raise a child» er et ordtak som fremhever hvordan de ulike medlemmene i et samfunn utfører oppgaver i fellesskap. (Taylor, 2006, s.107). Andre elementer som kjennetegner det zambiske kunnskapsgrunnlaget er kulturelle trekk som ofte er gjeldende i mer tradisjonelle samfunn.

Zambia kan defineres som en høykontekstkultur ut fra Schiefloe sin definisjon. Det vil si at måten man kommuniserer på kjennetegnes av at «budskapet fremføres gjennom subtile tegn,

knyttet til tid og situasjon.(...) Omgangsnormene vektlegger harmoni, og motstridende synspunkter eller negative standpunkter fremføres derfor indirekte». (Schieffloe, 2011, s. 172). Fra gammelt av har det vært tradisjon for å benytte ulike måter å kommunisere og uttrykke seg på, blant annet gjennom bruk av musikk og trommer. (Ministry of education, 2008).

Det finnes 73 ulike stammer og ulike stammespråk i Zambia (Taylor, 2006, s.6). Men på tross av sterk stamme-identitet førte den felles kampen om frigjøringen fra britene til en nasjonal identitet som nå står sterkere (Sardanis, 2014, s.11-16). Koloniseringen av Zambia har ført med seg et felles skriftspråk; engelsk, men langt fra alle kan beherske dette. Muntlige overføringer kjennetegner mye av kommunikasjonen og informasjonsoverføringen, og det er fortsatt mange som er analfabeter. Muntlige overføringer har fram til i dag hatt den viktigste rollen for overlevering av kunnskap, gjennom myter, historier, ordtak og fortellinger. Historiene som ble og blir fortalt gir retningslinjer om tradisjoner, verdier og normer, i tillegg til å underholde. (Taylor, 2006, s.6).

3.2 Dans og musikk i Zambia

«It has been speculated that music is part of human nature – a part of our species – as music occurs in all cultures and as it has a predominant role in the most important events in life». (Dissanayake, henvist til av Thornberg, 2013, s.7).

I Zambia er musikk og dans en integrert del av kulturen, og er en del av nesten alle viktige hendelser og markeringer som finner sted i samfunnet. I følge Store norske leksikon er musikken i Zambia knyttet til «religion, arbeid, livssyklusen, offentlig liv og til formidling av muntlig historie» (2012). Og den reflekterer landets store mangfold av kulturer og etnisiteter. (Ledang, 2012). Zambisk kunst, dans, sang, drama og musikk er også en del av læreplanen i «creative and technology studies» (Ministry of education, 2008). Det er viktig å også påpeke at det ved siden av disse tradisjonene lever ny og moderne dans og musikk, som er skapt mer ensidig for å underholde. Det er også blitt populært med gospel og annen religiøs musikk. Det er fortsatt noe som er likt men globaliseringen, koloniseringen og massemedia har bidratt til å endre mye. (Taylor, 2006, 130).

Gjennom tidligere litteratur kan vi se at det finnes en rekke ulike tradisjoner knyttet til dans og musikk i zambisk tradisjon. I boken «African dances of Northern Rhodesia» beskrives flere ulike dansetradisjoner; expanded dances, pleasure dances, fertility and Erotic dances, funeral dances, religious dances, war dances, hunting dances, mask and pole dances, new dances, close dances, puberty rite dances, an engagement dance and birth dances, demon or

possession dance, the ecstatic self-mutilation dances and dislocation dances. (Brelsford, 1948). Det store spennet over danser viser hvor mange hendelser i hverdagen dansen og musikken tradisjonelt knyttes til.

For å gi et eksempel fra en av de mange stammene kan vi se på Bembaene-en av de største stammene i Zambia. De har en lang tradisjon knyttet til dans og musikk. De har ulike instrumenter som brukes til ulike formål; private instrumenter til personlige formål, rituelle eller magiske instrumenter knyttet til heksekunst, og sosiale instrumenter brukt til å markere hendelser eller seremonier. Trommene har en spesiell sentral plass i både bembas og andre stammers tradisjoner knyttet til musikk. «Drums in African society have an important cultural role and the drumming shapes the musical expression». (Isoka,1972, s.7).

3.3 Sosialt arbeid

I følge den internasjonale organisasjonen *The International Federation of Social Workers* skal sosialarbeidere «Promote social change, problem solving in human relationships and the empowerment and liberation of people to enhance well-being» (2012). Levin hevder at sosialt arbeid har som hensikt å hjelpe andre mennesker med å løse deres sosiale problemer, å utøve solidaritet med utsatte grupper, kjempe mot fattigdom, og for sosial rettferdighet (Levin, 2012, s. 10). Arbeidet bør resultere i en form for endring- å hjelpe klienten til å bevege seg fra et punkt til et annet. (Levin, 2012, s. 80-81). For å skape endring må handling alltid ha grobunn i, og tilrettelegges den enkelte situasjonen. Å starte der klienten er- er et viktig utgangspunkt for å kunne bistå i å hjelpe andre. En må forstå det den andre forstår, også det som ligger implisitt. Og at handlingene som kommer fram farges av omgivelsene og omstendighetene, av den enkeltes forhold til sin fortid og fremtid. En skal se personen i situasjonen, gruppen i dets kontekst, og etter muligheter for endring. Det blir derfor viktig å fokusere på individers relasjon til sin situasjon (Levin, 2012, s. 106).

Videre påpeker Levin at endringen bør få klienter til å hjelpe seg selv. «Sosialt arbeid skal være en slags fødselshjelper som skal få klienten i gang med sin egen hjelpeprosess, det som kalles hjelp til selvhjelp». (Levin, 2012, s. 103). Empowerment og myndiggjøring er mye i fokus i sosialt arbeid, og dreier seg om en bemyndigelse av den enkeltes forhold til egen situasjon, som skal bidra til å oppnå mestring over eget liv (Høigaard, Klungland & Øverby, 2011, s. 32).

3.4 Forebyggende sosialt arbeid

Forebyggende arbeid handler i hovedsak om å begrense risikofaktorer og øke beskyttelsesfaktorer (Schancke, 2005). Det handler om å iverksette tiltak for å begrense eller utelukke en uønsket utvikling. Forebyggende arbeid kan deles inn i primær-, sekundær-, og tærtierforebygging (Høigaard et al., 2011, s. 18-19). Primærforebygging skjer på det tidligste nivået, og handler om å sette inn tiltak før problemer oppstår. Tiltak settes gjerne i verk for personer uten symptomer, men som har en eller flere risikofaktorer. Tiltak kan deles inn i universelle-, selektive- og indikative tiltak, som sier noe om hvem som tiltak iverksettes for. Dette kan være hele befolkningen, eller kun undergrupper med særlige kjennetegn.

Helsefremmende arbeid er en form for forebyggende arbeid, som dreier seg om å myndiggjøre enkeltindivider og lokalsamfunn til å enkelt kunne ta sunne valg, og «økt kontroll over forhold som virker inn på helsen». (Høigaard et al., 2011, s. 17). Empowerment blir derfor et sentralt begrep. Et viktig prinsipp for helsefremmende arbeid er aktivitet i samspill og dialog mellom omsorgs- og helsefagsarbeidere og målgruppen i en kulturell og sosial kontekst. (Høigaard et al., 2011, s. 36). Mæhland forteller at lokalsamfunnet blir et svært viktig nivå å jobbe ut i fra i helsefremmende arbeid (2009, s. 307). Dette fordi det er her mange av de viktigste forutsetningene for god helse finnes, og at det særlig her blir tydelig at egen innsats nytter. Videre forteller hun at kollektiv handling vil føre til en styrkelse av lokalsamfunnet, og gir økte muligheter for å kontrollere utviklingen av egen situasjon, og til å løse opplevde problemer. Også samfunnsarbeid handler om mobilisering og deltagelse i sosialfaglig arbeid, gjennom samarbeid med utsatte og berørte i vanskelige livssituasjoner (Hutchinson, 2010, s.13). De berørte engasjeres i planleggingen, og problem som formuleres på individnivå, settes inn i en samfunnsmessig sammenheng.

3.5 Paulo Freire, og «De undertryktes pedagogikk».

Paulo Freire er en klassisk teoretiker med utgangspunkt i et samfunnskritisk perspektiv. Han har blant annet skrevet «De undertryktes pedagogikk», hvor han som andre konfliktteoretikere forsøker å avsløre et tilslørt, skjult maktforhold (2011). Her skriver han om at menneske har som mål å søke et rikere menneskeverd, og må derfor frigjøres fra undertrykkelse. Dette består i hovedsak i å forstå sin egen undertrykkelse, og å handle mot den som subjekter. Hvis mål er å komme ut av kampen som subjekter, må de og inn i den som subjekter. (Freire, 2011, s. 51). Freire mente at dette kan skje gjennom dialog, hvis ord bestående av både refleksjon og

handling. I tillegg må dialogen ha rot i kjærlighet, tro, håp og kritisk refleksjon (2011, s. 71-77).

Freire beskriver og kritiserer det han kaller «bank-oppfatningen av undervisning», der elever blir sett som objekter som kan fylles (2011, s. 54). Her er hverken en avsløring av virkeligheten eller forandring av interesse, og innholdet er gjerne adskilt fra virkeligheten. En oppfatning om at undertrykkeren vet alt, mens eleven eller den undertrykte er totalt uvitende. Freire siterer til Simone de Beauvoir som hevder at det er i undertrykkernes interesse å «forandre de undertryktes bevissthet, ikke situasjonen som undertrykker dem» (2011 s. 57).

Videre skriver Freire at løsningen ligger i å omforme strukturene de undertrykte holdes nede av, heller enn å bidra til å integrere dem i en undertrykkende struktur. Freire trekker fram «problemrettet undervisning» som en form for undervisning og bevisstgjøring som slutter seg til frigjørings sak (2011, s.63-70). Her blir mennesket ansett som bevisste aktører, og enkeltindivers problemer og handlinger settes i forhold til deres egen tilværelse. Slik gir undervisningen grunnlag for at den enkelte gjennom kritisk tenking kan formulere sine problemer, og forandre sin situasjon. For å bidra til bevisstgjøring og forandring må læreren basere seg på dialog, og hans anstrengelser og handlinger ha utspring i en intens tro på, og tillit folket. Dialogen krever igjen en tro på folket, og deres evne til å skape endring.

3.6 Det musiske menneske

Bjørkvold beskriver i «Det musiske menneske» hvordan det musiske er en del av menneskers natur, på tvers av alder, interesser og kulturer (2011). Han mener at det musiske er dypt forankret i vår menneskelighet, og er en naturlig måte å være tilstede i verden på. *Det musiske menneske*-sanser verden nært og økologisk, direkte i sin kroppsutfoldelse. Han påpeker at mennesket er som et sansende økosystem som utvikles i samspill med omgivelsene. (Bjørkvold, 2011, s. 151-155). Han tar for seg menneskets utvikling, og hvordan det musiske kan knyttes til de ulike stadiene vi går gjennom i livet. Fra fosterstadiet, hvor han påpeker at fosteret allerede tidlig kan reagere på og oppfatte lyd, bevegelse og rytmer, som alle er musiske grunnelementer. (2011, s. 17).

Videre argumenterer Bjørkvold for å kombinere fag og kultur. (2011, s. 157). Han redegjør for at man i læringssituasjoner bør skape en felles estetisk opplevelse, som gir nærvær, tilstedeværelse og et grunnlag for autentisk læring. «Det er i opplevelsen vi må starte om vi ønsker autentisk læring» (Bjørkvold, 2011, s. 138). Det er da snakk om en læringsøkologi

som setter menneskets livs- og læringsformer i fokus. Det kan gi opplevelser dybde, og læring høyde (Bjørkvold, 2011, s.145).

Bjørkvold finner støtte i afrikanske begreper når han skal forklare sitt syn på det musiske menneske. *Sikia* er et swahili-ord, som forener sanseapparatet i et helhetstenkende samlebegrep, istedenfor å isolere sansene fra hverandre. (2011, s. 62-65). Bjørkvold mener at en slik økologisk integrasjon av sansene er grunnleggende for måten vi sanser på, til forskjell fra delsansing. Videre mener han at en pedagogisk tilnærming med sanselig isolasjon får store konsekvenser for læring. «Vi ser ikke bare med øynene. Hjernen har også andre visuelle baner enn dem som er knyttet direkte til øynene» (Bjørkvold, 2011, s. 49). Han trekker også fram begrepet *ngoma* fra det afrikanske kontinentet. Ngoma dreier seg om en musisk helhetstenkning, og forener ord som vi bruker separat; dans, musikk, tromme og fest. Dette er begrepet går igjen i ulike afrikanske og andre tradisjonelle samfunn, på tross av ulik ordlyd.

3.7 Helhetlig læringsyn

«Et helhetlig læringsyn betyr at det sanselige, det følelsesmessige og det kroppslige integreres med det sosiale og kognitive i erfarings- og erkjennelsesprosessen» (Bakke, Jenssen, & Sæbø, s. 41, 2011). Et slikt læringsyn skjer gjennom at praktiske, estetiske og teoretiske aspekter ved læringen forenes. Forståelsen og kunnskapen den enkelte erverver, avhenger av den sosiale og kulturelle konteksten læringen utspilles i. Det som er sentralt her, er at «erfaringens kvalitet, påvirker læringens kvalitet» (Sæbø et al. 2011, s.42). Læring skjer aldri i et vakum, det skjer derimot alltid i et samspill mellom individ og den ytre verden, og det er flere faktorer som påvirker læringen. (Imsen, 2008, s.171).

3.8 Musikkens evne til å medvirke i og skape lærings situasjoner

For at læring skal skje må motivasjon være til stede Forteller Kulset (2012, s.1). Motivasjon skapes gjennom at motivasjonssenteret i hjernen aktiviseres. Dette senteret er knyttet til flere deler av hjernen; oppmerksomheten som sitter i hjernestammen, engasjement og følelser i de limbiske strukturene, og overordnet vilje og styring i hjernebarken. Motivasjon krever planlegging og styring, eller følelsesmessig engasjement og oppmerksomhet som styrer motivasjonen. Dette kan skje gjennom ulike uttrykksformer som bevegelser, bilder og farger eller musikk. Når oppmerksomheten er fanget legges muligheter for formidle noe. Dersom vi engasjeres personlig og følelsesmessig, er det lettere å tilegne seg lærdom. Amygdala, «vår følelsesmessige hukommelse», har som rolle å bestemme hvor minnene skal lagres, på grunnlag av størrelsen til den følelsesmessige reaksjonen. Vi husker altså bedre når vi er

følelsesmessig engasjert. I tillegg lærer vi bedre når vi bruker flere sanser. Imsen forteller at bilder gir mening til, og forsterker språket, og at konkrete hjelper elever til å danne forestillinger. (Imsen, 2008, s. 281).

4.0 Presentasjon av informanter

Mr. Piri Jobber som rektor ved en lærerhøyskole, i tillegg til å være ansatt som «the mediate vice president for Zambia art educators» hvor han jobber for å kultivere tradisjonene. Han har mye kunnskap om zambisk kultur knyttet til dans og musikk, og har bidratt til å forbedre min forståelse.

Mr. Zulu er en sosial arbeider ansatt på sosialkontoret i Livingstone. Det er et stort distrikt og de skal nå ut til mange. Mr. Zulu har i denne sammenheng benyttet seg av dans og musikk for å spre budskap og kommunisere. Jeg valgte å bruke han som informant ikke nødvendigvis fordi han har kunnskap om dans og musikk, men nettopp fordi han har kunnskap om og erfaring med hvordan dette kan brukes i sosialt arbeid. Han har utført flere ulike forestillinger for å informere folk om menneskehandel, og jeg var derfor interessert i hans perspektiver knyttet til hvorfor denne metoden ble brukt, og om den praktiske gjennomføringen.

Mr. Simeja Er en zambisk sosialarbeider på utveksling i Norge gjennom programmet Global Knowledge. Tidligere har han studert både sosialt arbeid og «community development». Om sin erfaring forteller han at han har «really worked in the community with people at the grassroot level, as a change-agent for eleven years».

Mr. Mumbai er også en zambisk sosialarbeider på utveksling i Norge gjennom programmet Global Knowledge. Han har studert sosialt arbeid, og har jobbet med «non-governmental organization» i to år.

Begge de zambiske sosialarbeiderne som er i Norge har blitt gode venner av meg, og vi har en god relasjon. De bør også nevnes at de har et annet grunnlag for å se sin egen kultur, og hvilken rolle dans og musikk spiller i denne kulturen. De har tatt et steg ut fra egen kultur og kan nå også studere den fra utsiden.

Alle fire informantene er blitt anonymisert med navn.

5.0 Empiri

5.1 Musikkens evne til å trekke til seg mennesker

Det alle mine informanter var enige om er at musikk kan brukes til å tiltrekke seg mennesker, som et middel for å samle folk. De hadde alle tanker om at dette kunne brukes aktivt for å samle mennesker, og som utgangspunkt for å spre budskap som sosialarbeidere. «*When people are hearing the drums, it will force people to go there*» mente mr. Piri. Og begrunnet blant annet dette med; «*We zambians love to dance*». Da jeg spurte Mr. Mumbai om han integrerte dans og musikk i jobb med mennesker fortalte han at det ofte ble tatt i bruk for å trekke til seg folk. «Dersom det ikke er musikk, forventer vi en del færre til å møte opp på møter». Han påpekte også at musikken hovedsakelig ble brukt som et instrument for å trekke til seg folk. «*Music is considered at one hold, as the easiest way to attract people*», fortalte mr. Hampinda

Zulu mente at det er lettere å tiltrekke seg folk når man bruker dans og musikk, og at musikken har en evne til å beholde oppmerksomheten til målgruppen.- «*To keep people around*». Men han la stor vekt på at dette også var musikkens viktigste egenskap. Musikken kommer først, deretter formidles budskapet. Likevel kom det fram noe motstridende informasjon rundt dette, da han også beskrev musikk som en enkel og god måte å kommunisere på. Han trakk også fram at man gjennom musikk og dans kan bringe informasjon til et bredt spekter av mennesker. Videre at det er en billig og praktisk måte å samle folk på, og at det er lite ressurs og tidskrevende. Jeg fikk mulighet til å delta på flere møter der dans og musikk ble brukt, som sosialkontoret Mr. Zulu jobbet på arrangerte. Da jeg deltok på de ulike forestillingene «*stop human trafficking*», observerte jeg hvordan dans, musikk og rollespill ble brukt for å formidle informasjon, og til å samle mennesker. En danse/dramagruppe bestående av 8-9 dansere, trommespillere og dramatikere fremførte et sammensatt stykke som skulle opplyse folk i alle aldre om fenomenet menneskehandel, for å skape en preventiv effekt i møte med fremtiden. Dansegruppen dro sammen med sosialkontoret til flere ulike avsidesliggende småbygd i utkanten av Livingstone. Da vi kom fram begynte de å spille på trommer, og resten av gruppa begynte å danse og synge. Slik fikk de kontakt med folk i nærheten som hørte lyden og så at det var noe som skjedde. Deretter kom de strømmende folk fra ulike kanter. Mennesker i alle aldre var til stedet.

5.2 «Educate while entertain»

I samtalene kom det fram at informantene mente musikk i tillegg til å samle folk, kunne brukes til å underholde dem, og til å beholde deres oppmerksomhet mens budskapet blir

sendt. «*It's simply just to convey your message and to entertain people*» fortalte Mr. Zulu. Samtidig beskrev Zulu flere grunner til at musikk kan være til nytte, spesielt når man jobber med mennesker i rurale strøk. Han beskrev det som enklere å overføre informasjon til mennesker med lavere utdanningsnivå, med bruk av rollespill, dans og musikk. Dans og musikk er et språk som har en evne til å «cuts across a various arrange of people» hevdet Mr. Piri. Han ga videre uttrykk for at musikk kan brukes til å «*break the barriers of communication*». Også Mr. Mumbai understreker dette og forteller at man gjennom musikken og underholdninga gjør det mulig å «*get into their minds*». Mr. Mumbai fortalte at musikk og dans gjør informasjonen mer tilgjengelig for folket, gjennom at folk blir underholdt mens de mottar et budskap. Budskapet blir farget av underholdninga, og gjør innholdet mer tilgjengelig.

Informantene vektla at rollespill var svært nyttig i kombinasjon med dans og musikk. De anså det som en god måte å kommunisere på, og påpekte at det var spesielt nyttig i arbeid med analfabeter. Mr. Simeja forklarte at dersom et publikum for eksempel får se at en person er i fare i et rollespill, vil det være enklere for dem å forstå og huske budskapet. «*That will interprint the message in your lifetime*». Han fortalte at de som er tilstede lettere kan fremkalle minnene og informasjonen i ettertid når slike kommunikasjonsteknikker tas i bruk. «*Fordi de har sett og hørt*».

Mr. Simeja ga også et eksempel fra et tidligere prosjekt der sosial kontoret hadde gått ut i lokalsamfunnet og forklart mødre om spedbarns helse, og viktigheten av å dra til klinikken. De hadde laget en sang med tilhørende bevegelser som skulle indikere og påminne mødre om hvilke vaksiner spedbarna burde få. «*The song helps the women who can't read and write to remember. They don't know how to read and write, but they are able to put it in their heads*». Simeja viste meg også deler av dansen og sangen.

Både Mr. Zulu og Mr. Piri påpekte at musikk også kan hjelpe til å redusere stress. Mr. Piri ga et eksempel der han forklarte at i en begravelse kan dans og musikk hjelpe de gjenlevende til å få utløp for sine følelser, og til å roe dem ned. Mr. Zulu mente at «*Somehow you offer some kind of indirect counseling*».

5.3 Zambiske musikk- og kommunikasjonstradisjoner

Det kom fram ulike innspill som tydelig viste musikkens rolle som budskapsbringer i den zambiske kulturen. For eksempel kom det fram i samtalen med Mr. Piri at det finnes en rekke ulike danser og instrumenter. De har alle ulike funksjoner, og tilhører de fleste

hendelser og markeringer i en tradisjonell zambisk kultur. Mr. Piri påpekte at musikk kan brukes til veldig mye forskjellig, for eksempel til å sende beskjeder gjennom trommespill. Trommespill kan fortelle at det er krig, fortelle at det er en begravelse, eller at det er en sosial samling – «det vil bli forstått ut fra rytmen til trommene» fortalte Mr. Piri. Han ga uttrykk for at dette var noe de fleste Zambiere ville forstå, uavhengig om de var interessert i musikk og trommespilling. Videre fortalte Mr. Piri om hvordan muntlige overføringer ble videreført mellom generasjoner ved hjelp av sang og musikk. «De synger mens de sitter rundt bålet om kvelden, og lærer slik historier fra de eldre». Han redegjorde også for en rekke musiske og estetiske tradisjoner de ulike stammene over tid har brukt for å opprettholde ulike funksjoner i samfunnet. Som Makishiene hovedsakelig i den nord-vestlige delen av Zambia, Njaus, injiseringsseremonier, kawarri-dans, osv. Mr. Piri fortalte også at musikken og dansen i mange sammenhenger hadde en «educative purpose».

Deretter spurte jeg mr. Piri om hans oppfattelse av globaliseringens påvirkning på danses rolle i samfunnet. «They are still there, but not very common. But in the rural areas they are still very common there». Også Mr. Zulu forteller om tradisjoner der indirekte kommunikasjon blir tatt i bruk. Men også han mener at dette er i ferd med å endre seg.

5.4 Å kommunisere ved hjelp av dans og musikk

Flere av informantene mente at det å kommunisere gjennom musikk gir mulighet til å ytre seg på en måte som er mindre direkte. “*It’s a way to talk about things perhaps in a hidden way, to say something not straight but in a hidden way*” fortalte mr. Piri. Mr. Zulu mente også at det er enklere å bruke dans og musikk til å kommunisere om tabubelagte temaer, da dette gir mulighet for å ta opp ting på en mer indirekte måte. Mr. Piri redegjorde også for hvordan musikk kan være hjelpsomt for å fortelle et budskap på en mer indirekte og tilslørt måte. Koordinatoren og Piri beskrev en fiktiv situasjon der en rektor stengte skolen for en periode, og fortalte at de som var i mot den beslutningen kunne finne på å skrive en sang, for å fortelle sitt perspektiv, uten å fornærme rektoren. Likevel kunne rektoren forstå budskapet og ta det innover seg, det var «En måte å være høflig på».

5.5 Myndiggjøring

Mr. Simeja fortalte at de fleste prosjekter med dans og musikk starter med en dialog. Deretter er det en seanse med dans, musikk og eventuelt rollespill, og til slutt diskuteres det rundt sangens og dansens budskap. Da jeg spurte om Mr. Mumbai om hans personlige erfaringer med dans, musikk og rollespill, understreket han at det åpnet opp for en god samtale med

folket, og at de var aktive og deltagende. Han mente at folk gjennom dans, musikk og rollespill enkelt kan identifisere seg med følelsene som kommer til uttrykk, og at det deretter blir enklere for dem å åpne seg og stille spørsmål. Mr. Mumbai ga et eksempel og fortalte at det tradisjonelt ikke er *lov* for barn å uttrykke seg om seksualitet, men at de gjennom dans og musikk lettere kan delta i en læringssituasjon; «they are able to participate». Dette ga også Mr. Zulu uttrykk for, og fortalte at deltagerne gjennom musikken og dansen blir forberedt på tema, og på å stille spørsmål.

Mr. Mumbai fortalte også om at når de går ut i skolene kan de aktivisere elevene som er med i skolens dansegruppe, (noe de fleste skoler har). Elevene blir slik med på å spre budskapet. «From that group they are able to organize themselves and to teach».

6.0 Drøfting

6.1 Dans og musikk i sosialt arbeid

Både blant informantene og i teoridelen har det kommet fram ulike synspunkt på hvordan dans og musikk kan være nyttig i sosialt arbeid. Det er kommet opp påstander som at musikk og dans kan brukes til å fange oppmerksomhet, har en evne til å underholde, gjør budskap mer tilgjengelig og bidrar til at opplevelsen gir inntrykk og fester seg. Men for å finne ut om dette kan benyttes i sosialt arbeid, må man vurdere når det kan være nyttig å bruke dans og musikk som arbeidsmetode. Sosialarbeidere skal jobbe for å skape positive endringer, og det bør skje en myndiggjøring av folket (The International Federation of Social Workers, 2012). Folket må med bli bevisst sin situasjon for å kunne bemyndiges. Det kan da brukes ulike strategier for å formidle og kommunisere.

Mennesker samhandler på ulike måter i ulike samfunn, og hvordan kommunikasjonsform som ligger kulturen nærest er kontekstavhengig. Dans og musikk har en naturlig rolle i en zambisk hverdag (Ledang, 2012). Den zambiske kulturen er i tillegg preget av felleskapstenking, muntlige overføringer og indirekte kommunikasjon. Slik jeg ser det, kan det derfor være nyttig å bruke dans og musikk i formidlingsarbeid i en zambisk kontekst.

6.2 Dialog og myndiggjøring

I teoridelen har jeg vist til ulike teorier. Det finnes flere sammenhenger og likheter mellom disse. Sosialt arbeid har som mål å skape endring gjennom hjelp til selvhjelp (Levin, 2012), Paulo Freire er opptatt av å se den andres evne til å endre sin egen situasjon (2011), og

forebyggende arbeid åpner for at menneske selv kan endre sin situasjon (Høigaard, 2011). Dette kan ses i sammenheng med hvordan informantene beskriver at de har brukt dans og musikk. Jeg kan også trekke linjer til «forestillingen» om menneskehandel jeg deltok på i min praksis. Her ble folket engasjert gjennom dans og musikk. Videre ble de informert om et sosialt problem, og de hadde en dialog hvor de drøftet ulike mulige løsninger. Slik ble de minnet om problemer i samfunnet, som de selv kunne ta tak i. Mr. Mumbai og Mr. Simeja redegjorde for hvordan dans og musikk lager et godt klima for en åpen dialog. Slik blir folket bevisst i en arena som er tilpasset kulturen, og tilgjengelig i nærmiljøet. Videre kan de åpent stille spørsmål, og i samhandling formulere problemer og eventuelt løsninger. Det er da snakk om å bevisstgjøre undertrykte om deres situasjon i en kontekst de gjenkjenner, og å slik sette de i stand til å kunne handle mot den.

På denne måten kan man se slikt formidlingsarbeid som myndiggjørende. På den andre siden vil mye arbeid med dans og musikk foregå som en slags *forestilling*, og det er kanskje lite dialog underveis. En må derfor vurdere om denne typen formidling kan bli sett på som det Freire definerer som «bank-oppfatningen av undervisning» (Freire, 2011, s.54). Likevel redegjør Freire for at forskjellen på problemrettet undervisning og bank-oppfatningen av undervisning, ligger i den hjelpende sin interesse i å bidra til å frigjøre den andre fra en undertrykkende situasjon. Dersom sosial arbeideren ser de andre som bevisste aktører, og slutter seg til frigjørings sak, legger det altså grunnlag for problemrettet undervisning.

6.3 Den zambiske kulturen og helhetstenking

Mr. Piri fortalte at musikktradisjoner er enda mer sentrale i rurale strøk, mens Mr. Zulu trakk fram at det er mer vanlig å bruke dans og musikk når man arbeider med mennesker på landsbygdene. En kan her også trekke linjer til at danse- og musikktradisjonen står sterkere på landet, og at dette bidrar til at det i denne konteksten er effektivt å spre informasjon på denne måten. Men det som i denne sammenhengen er viktig å trekke fram er at det i så fall blir mindre relevant i byene.

På den ene siden kan vi si at budskap bli mer tilgjengelig gjennom at det blir lagt fram på en tilrettelagt måte, med bruk av dans og musikk. På den andre siden kan en stille spørsmål til om budskapet på denne måten forsvinner i andre distraksjoner. Vi er skapt slik at vi husker bedre når ting gjør inntrykk på oss, og musikk bidrar ofte til at vi engasjeres følelsesmessig. Når følelsene engasjeres, aktiveres amygdala, som lagrer minnene ut fra den følelsesmessige reaksjonen. (Kulset, 2012, s. 2). Mr. Simeja påpekte at man husker bedre når man ser og hører

noe. Videre fortalte han at dette også gjør det mulig å huske og framkalle minnene i ettertid. Bjørkvold mener vi lærer best når flere sanser er aktivert og tilfredsstilt. (Bjørkvold, 2011, s. 62). Han hevder at dette skaper helhetlige læringssituasjoner som både treffer menneskets natur, og afrikansk kultur.

At musikk kan brukes til å fange oppmerksomhet, og til å trekke til seg folk, er noe de fleste av oss har erfart. Dette er noe alle informantene trakk fram som en av musikkens styrker i sosialfaglig arbeid. De så på bruk av dans og musikk som en naturlig og enkel måte å samle folk på. I empiridelen beskrev jeg en situasjon hvor jeg var deltager på et prosjekt der musikk og dans ble brukt for å samle folk. Noe som ble svært tydelig for meg var hvordan musikken og dansen bidro til å samle folk på tvers av aldersgrupper og andre sosiale inndelinger.

En slik aktivering av mennesker i ulik alder, samsvarer med fokuset på å engasjere mennesker i felleskap, i samfunnsarbeid. Det er også stort fokus å legge til rette for at den enkeltes utfordringer skal møtes med kollektive løsninger, og at en orientering mot fremtiden skal møtes i felleskap (Hutchinson, 2010, s.13). Det er naturlig for zambiere å løse oppgaver i fellesskap. Det er derfor også en fordel at informasjonen når ut til mange, og at bevisstgjøringen kan bidra til videre tenking i fellesskap. Musikk og dans kan bidra til å informere mange mennesker, som ellers ikke ville fått tak i denne informasjonen.

7.0 Avslutning

Sosialt arbeid er et bredt fagfelt, med mange og seriøse arbeidsoppgaver. I enkelte sammenhenger kan det nok framstå som overfladisk eller unyttig å integrere dans og musikk som en del av arbeidet. I denne oppgaven har jeg forsøkt å redegjøre for nettopp hvordan dans og musikk kan være til nytte i formidlings-, og forebyggingsarbeid. Med utgangspunkt i mål og hensikt med sosialt arbeid, vil jeg argumentere for at det er viktig å sette i gang tiltak for å hindre sosiale problemer i å oppstå, eller i å utvikle seg (The International Federation of Social Workers, 2012). Og ved å ta utgangspunkt Freire vil jeg argumentere for å bruke arbeidsmetoder som når ut til, og myndiggjør folket på deres premisser. (Freire, 2011, s. 63). Ut fra Bjørkvold sitt syn, og andre teorier om helhetlig læring, vil det da være bærekraftig å benytte dans og musikk (2011, s.62). Helhetlige læringssituasjoner stimulerer hele menneske, og kan bidra til å forsterke forståelsen og kunnskapen den enkelte tilegner seg (Sæbø et al. 2011, s.41). Musikk og dans kan også bidra til å aktivere mennesker i ulike alder, og myndiggjøre folket til å løse utfordringer i fellesskap. Dette samsvarer med den zambiske kulturen, med tanke på deres forhold til dans og musikk, og til problemløsning i fellesskap. Jeg mener derfor at det kan være nyttig å bruke dans og musikk i forebyggings- og formidlingsarbeid i en Zambisk kontekst. Dette kan bidra til å møte mennesker på deres premisser, og engasjere folket til å tenke kritisk.

8.0 Referanseliste:

- Brelsford, W.v.. (1948). *African dances of Northern Rhodesia*. Livingstone, Northern Rhodesia: The Rhodes Livingstone museum.
- Bjørkvold, Jon-Roar. (8. utgave, 2011). *Det musiske menneske*. Trondheim: Freidig Forlag.
- Forebygging.no <http://skole.forebygging.no/Stottemateriell-Rusforebyggende-arbeid-i-skolen---forslag-til-laringsaktiviteter/Innledning/>
- Freire, Paulo. (2. utgave, 2011). *De undertryktes pedagogikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- The International Federation of Social Workers. (2012, 3. Mars) *Statement of ethical Principle*. Hentet 11.mai 2016 fra <http://ifsw.org/policies/statement-of-ethical-principles/>
- Høigaard, R. (red), Klungland, M., & Øverby N. C., (2011). *Folkehelsearbeid*. Oslo: Høyskoleforlaget.
- Hutchinson, Gunn Strand. (3. utgave 2010). *Samfunnsarbeid: mobilisering og deltagelse i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Imsen, Gunn. (4.utgave, 2008). *Elevens verden: Innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Isoka, Catholic mission. (1972) "*Bemba musical instruments*". (s.7- 27). Corbeil, J.J. (red.), *Zambia museums journal, Volume 3, 1972*. Zambia: The national museums board of Zambia.
- Johannessen, A., Tuft, P. A., & Christoffersen, L. (4. utgave2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Kulset, Nora. (2012). *Hvorfor musikk i skolen* er hentet fra masteroppgaven «*Om musikk som verktøy i norskopplæringen av minoritetsspråklige førskolebarn*, masteroppgave i musikkvitenskap, NTNU, skrevet og tilrettelagt av artikkelforfatteren,
- Ledang, Ola Kai. (2012, 3. februar). Musikk i Zambia. I Store norske leksikon. Hentet 29. januar 2016 fra https://snl.no/Musikk_i_Zambia.
- Levin, Irene. (4. Opplag, 2012) *Hva er sosialt arbeid?* Oslo: universitetsforlaget.
- Ministry of education, (2008). *Teaching in the window of hope: HIV/AIDS Education for Zambian teachers. A Resource for Educators Working with Learners with Disabilities*. Lusaka: Community Health and Nutrition , Gender and Education Support programme.

Sardanis, Andrew. (2014). *Zambia: The first 50 years*. London: I.B Tauris & co Ltd.

Schancke, Vegard, A. (2010, 8. mars). *Hva er forebygging?*. Hentet fra <http://forebygging.no/Kunnskapsoppssummeringer/1999---2005/Forebygging---fra-forskning-til-praksis/Hva-er-forebygging/>

Schiefloe, Per Morten. (2. Utgave, 2011) *Mennesker og Samfunn: innføring I sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Scott D. Taylor. (2006). *Culture and customs of Zambia*. Westport, Connecticut, London: Greenwood Press.

Shutte, Augustine. (2001). *Ubuntu: an ethic for a new South Africa*. South Africa: Cluster publications.

Sæbø, A.B. (red), Bakke, K., &Jenssen C., (2011). *Kunst, kultur og kreativitet: kunstfaglig arbeid i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Mæhland, J. G., (2. Utgave, 2009). *Velferdsstaten i endring, norsk sosialpolitikk ved starten av et nytt århundre* M.S. Stamsø, (Red.), *Forebygging: vakker tanke eller fornuftig handling*. (299-322). Gyldndal Norsk Forlag AS ()

Thornberg, Kerstin. (2013) *Participation in dance, rhythm and music activities: Experiences of healthy elderly and persons with stroke*. Stocholm: Karolinska Institutet.